

מקורות ארבעת היסודות

נכתב על ידי הרב שליט"א
בלבבי משכן אבנה

לקבלת העלון השבועי בדוא"ל
יש לשלוח בקשה לכתובת:
bilvavi231@gmail.com

לקבלת העלון השבועי בפקס
יש לשלוח בקשה לפקס המערכת:
03-5480529

לאזנה לשיעור בקול הלשון

073-295-1245 ישראל
USA 605-313-6660

ומקיימים: כוכבית [*]
< - [#] סולמית
< - [מספר שיעור] xxxxxx
[#] סולמית

ללקיחת חלק בהוצאות הגדולות
של הדפסת הספרים לזיכוי הרבים
ניתן לתרום במערכת הטלפונית:

מרכז הצדקה
ישראל: 1-800-28-28-28
USA +972-2-5025580

יש לציין מספר קרן:
בלבבי משכן אבנה - 4387

© כל הזכויות שמורות

מספר ישיר לשמיעת השיעורים
בקול הלשון:

073-295-1245 ישראל
USA 605.313.6660

מערכת 'בלבבי משכן אבנה'
טלפון: 052.763.8588
פקס: 03-5480529
bilvavi231@gmail.com

שאלה:

אם כבוד הרב יכול
למסור לנו מקורות
חשובים בנגלה
ובנסתר בעניין ד'
יסודות, מקורות
להתבונן בהם כדי
להבין לעומק את
עניין כוח המדמה
וזאת דרכי הטיפול
בו?

זוה"ק וארא כג, ע"ב - יסודין דעלמא תתאה, אש ורוח ומים ועפר, וכו', ואינון אבהן דכלהו עלמין.

שם בא מב ע"א - ולית בר נש דלית ביה ארבע יסודין, אבל כפום יסודא דאקדים ביה הכי מתחילין אלין ארבע

שם פקודי רנד ע"ב - דכל חד מאלין כליל בחבריה, דאינון ארבע יסודין תתאין, מאינון ארבע יסודי עלמא עלאין על כלא, וכו', דנחות אלין כמה דרגין לדרגין, כלהו נפקי מנייהו מאלין יסודי תתאין, מנייהו מסטרא דמיא ומניהו מסיטרא דאשא, ומנייהו מסטרא דרוחא, ומנייהו מסטרא דעפרא.

שם פנחה רכה ע"א, רעיא מהימנא - ואיהו רכיב בארבע יסודין דמנהון אתבריאו ארבע חיון טבעיים, וכו', ולית קורבא להו בד' יסודין אלא קב"ה כד איהו בנייהו.

שם, שם שם רכז ע"ב - דמכיאל גבריאל נוראיל רפאל שלטין על ד' יסודין טבין דב"נ דאינון מיא ואשא ורוחא ועפרא.

שם רלד ע"ב - ואית חיון טבעיות ממנן על גופין דאינון מארבע יסודין ואינון דכיין, ולקבליהו ארבע חיון דורסין מסובין על ד' מרירן, דאינון מרה חוורא, מרה סומקא, מרה ירוקא, מרה אוכמא.

תיקוני זוהר הקדמה, יג ע"ב - והמשכילים, אלין ארבע יסודין דגופא, זיהירו בהון ארבע חיון דאינון מזל אריה, מזל שור, מזל נשר, מזל אדם, דפרצופא דבר נש אשתמודעת בהון באנפוי דבר נש.

מקורות ארבעת יסודות

ה

תיקוני זוהר תיקון כב, סח, ע"ב - ארבע יסודין דגופא בהון שרייא והוה, ודא איהו כל הנקרא בשמי ולכבודי בראתיו יצרתיוף אף עשיתיו.

תיקוני זוהר קלט ע"ב - ובגופא דבר נש ארבע יסודי דממנן עלייהו ארבע חיוון דנפש כלילא בהון, ובשין בא פרנסה דנפשא מאלין ארבע, כד חשוב בר נש בארבע יסודי דיליה כאלו חאב בנפשא, הה"ד מאמר חטוי על הנפש, ובהוהו זמנא אתפרש מיא מאשא ורוחא מעפרא, וכו', וכד חב בהון מפרשן יסודין ואית בהון מחלוקת באיש פרודא, וכו', ובהוהו זמנא דמתקרבין יסודין דא לגבי דא, מיד נחית קב"ה עלייהו וברח שטן.

זוהר חדש, תיקונים פב ע"ב - וארבע אתוון (שם הוי"ה) אינון דכלולן בגופא, ואינון ד' יסודין, ואינון קליפין דא אנא.

זוהר חדש, תיקונים פח ע"א - ודא איהו נהר יוצק יסודם, דאינון ד' יסודין דד' פרצופין, דאינון פרצוף אדם, ופרצוף אריה, ופרצוף שור, ופרצוף נשר, דממן על מיא אשא ורוחא ועפרא.

זוהר חדש, תיקונים צה ע"א - ומאי מיתה דיליה דנחתת מלעילא ועלאת בארבע יסודין בישין דאינון אש רוח מים עפר דאינון שיתופא דנפשיא בעירא.

זוה"ק לך לך פ, ע"א, סתרי תורה - ובדוגמא קא ברא גופא מארבע יסודות, אש ורוח עפר ומים, כגוונא דהוא נשותא לנשותא, נשמה, רוח נפש.

זוה"ק חיי שרה קכב ע"ב, מדרש הנעלם - בקרית ארבע אלו הארבע יסודות, היא חברון שהיו מחוברים בגופו בחייו.

זוה"ק זוהר חדש, דרושים, כד, ע"א - והארץ היתה תהו ובוהו וחשך ורוח, הרי בכאן ארבע יסודות, שהם אש, מים, רוח חשב (במקום עפר) ואלו הולידו כל תולדותיה, ומאלו נתיסדו כולם, וכל התולדות נתהוו מכוחו אלו.

זוה"ק, זהר חדש, רות מא ע"א - כמו שהוא דוגמת אדם שהוא מד' אותיות (הוי"ה) והוא אור גדול, כך אות בגוף ד' יסודות, אשר ועפר, רוח ומים, והם ד' כוחות, ודא אינון רוח הבהמית ונפש הבהמית.

זוה"ק וארא כד, עא - א"ש לסטר צפון, רוח לסטר מזרח, מים לסטר דרום, וכו', עפר לסטר מערב, וארבע אלין בארבע אלין קטירון וכלהו חד, וכו', תא חזי, אש רוח מים ועפר כלהו אחידן דא בדא ואתקשרן דא בדא ולא הוי בהו פרודא, ועפר דא כד איהו אוליד לבתר לה מתקמרין דא בדא דאינון עלאי, כמה דאת אמר, ומשם יפרד והיה לארבעה ראשים עיין ערוך לנר, סוכה נב, ע"ב.

זוה"ק יתרו עט, ע"א - אלין אינון ארבע קטירי עלמא אש רוח מים ועפר.

תיקוני זוהר, תיקון ע"ט, קז ע"א - מים - קמץ, שבא - אש, חלם, רוח, שורק - עפר

ועיין עוד זוה"ק שמות עט ע"א, זהר חדש, בראשית יז ע"ב, תיקוני זוהר, ח ע"א, קד ע"ב, קח ע"א, קלב ע"א, ועיין פרפראות לחכמה ליקוטים קד, א. בביאור הנ"ל

ב.

ספר יצירה פ"ג מ"ג - שלש אמות אמ"ש בעולם, אור מים אש, שמים נבראו תחלה מאש, וארץ (עפר) נבראת מים, והאור מכריע בין האש ומים.

מ"ד - שלש אמות אמ"ש בשנה, אש ומים ורוח, חום נברא מאש, קור ממים ורויה מרוח מכריע בינתים שלש אמות אמ"ש בנפש, אש ומים ורוח, ראש נברא מאש, ובטן נברא ממים וגויה נברא מרוח מכריע בינתים.

מקורות ארבעת יסודות

ז

ועיין בהרחבה עצומה ובביאור נפלא ונעים בהגהת הרב והרי"ף בתחילת נפש החיים שהרחיב לבאר בפרוטרוט את יסוד דברי ספר יצירה והזוה"ק הנ"ל, ונעתק מעט מלשונו: כידוע דשרשין קדמאין דכולא הוא שרש הד' יסודות, אש רוח מים עפר, ועיקר הפועלים הם הג' יסודות אמ"ר, נקראים בספר יצירה ג' אמות אמ"ש, שהם אמות דכלא. ופעולתם של אלו הג' הוא ע"י יסוד העפר שהוא מתפעל ומקבל מהם להם ג' אותיות והו' על השם בה, וה' אחרונה כפולה, וכו'.

וכל שינוי כל הנמצאים שבעולם מתהום ארעא עד שמי רום, הכל הוא משנוי התמזגות הד' יסודין, שהם השרשין קדמאין, והתמזגותם הן פנימיות נפש כל דבר, ומאיכות התמזגותם בפנימיות נמשך הבדלי הפרטים רבים בכל דבר, וכן גם כל כוחות האדם בטבעו ונטיית שכלו ונטית רצונו משתנים לפי השתנות מזג ד' שרשין דיליה.

רמב"ם יסודי התורה פ"ד, ה"א - ארבעה גופים הללו שהם אש ורוח ומים וארץ הם יסודות כל הנבריאם למטה מןה רקיע, וכל שיהיה מאדם ובהמה ועוף וכו', הכל גולמן מחובר מארבעה יסודות הללו וכו' ימצא כל גוף וגוף מאדם ובהמה וחיה ועוף ודג וצמח ומתכת ואבן גולמו מחובר מאש ורוח ומים ועפר וארבעתן יתערבו ביחד, וישתנו כל אחד מהם בעת העירוב ועד שימצא המחובר מארבעתן אינו דומה לאחד מהן כשהוא לבדו, וכו', לפי רוב היסוד שהיה בעיקר התערובת יראה מעשה אותו היסוד וטבעו בגוף המעורב עיי"ש בהרחבה. ועיין מגדל עוז ליעב"ץ, אוצר הטוב ועיין ספר הברית חלק א' פתיחה, ושם מאמר ב' חוט השמים, פ"ט, כתב, עמפעדאקלעס אמר, כי ד' יסודות, ארמ"ע, הם קדמונים בלי התחלה (ח"ו), ושם מאמר י', שני המאורות, פרק טז בהרחבה בביאור ד' יסודות. ושם מאמר ה', מוסדי הארץ פרק א' כתב, האש למטה מכולם ובתוכו רוח, ובתוך הרוח מים, ובתוך המים עפר. ולכאורה ישלתקן למעלה מכולם, כמ"ש שם ויאמר ה' מוסדי ארץ פרק ג', יסודות ארמ"ע כדורים זה תוך זה, העליו הוא אש, ותוכו רוח, ותוכו המים, ותוכו העפר, וכו' יסוד האש הוא תוך וכו'

בלבני משכן אבנה

עיי"ש. ועיי"ש איכות הדומם פרק א'.

רבינו בחיי בראשית א, ב - ארבעה יסודות שהסידור שלהן אש רוח מים עפר, והסימן להם ארמ"ע, וכבר הזכירם שלמה בסידור הזה בפסוק אחד, והוא שאמר (משלי ל, ד) מי עלה שמים וירד, מי אסף רוח בחפניו, מי צרר מים בשלמה, מי הקים כל אפסי ארץ, ועיי"ש ויקר"א יא, ב.

חזקוני שמות יב, כט - י"מ בד' תולדות בעולם הוכו מצרים, מים רוח אש עפר, בשתים ראשונות דם וצפרדע מים, בשתים שניות כנים וערוב, בעפר, וכו'. בשתים שלישיות דבר ושחין וכו', רוח. והשתים החמשיות דמכת מעשה ידי שמים שהוא אש.

ש"ך בראשית א, א - ונברא מארבעה יסודות, אש רוח מים עפר. שנים עליונים ושנים תחתונים, אש ורוח עליונים, מים ועפר תחתונים וכל שנים אחד דין ואחד רחמים. אש דין, רוח רחמים שהוא אויר. מים דין, מים הנדונים, עפר רחמים. (ובפשטות בדברי רבותינו מים - רחמים, עפר - דין).

ש"ך שמות, טז, טז - ומה שהיה / המן) עמר, כתיב רמז למזג שלשה יסודות, עפר מים רוח ר"ת (עמר), ויסוד האש נתן להם התורה שהיא אש דת למו.

גור אריה במדבר, כא, לה - ותמצא דברים נוטים אל מים, ויש אל אש, ויש אל רוח, ויש אל עפר, כפי היסודות אשר נבראו מה הוא.

אור החיים בראשית פ"ו, פ"ה - האדם מורכב מד' יסודות, אש רוח, מים עפר, והם בהדרגות, הדרגה הפחותה שבד' היא העפר, כי הוא עכור וגס מכולם, למעלה ממנו יסוד המים, למעלה ממנו יסוד הש, למעלה מהאש יסוד הרוח, שהוא רוחני מכולם (וזהו סדר אחד, אולם בהשתלשלות, רוח, מים, אשר, כמ"ש בספר יצירה) וכו', כי כל הנבראים שבעלם הגם שכולן מד' יסודות בראם, עם כל זה כל בריה עיקר בנינה מיסוד אחד, והוא יסוד היסוד, והג' סניפים לו.

אור החיים ויקרא יז, יד - וחילק כל בריותיו לארבע הדרגות, והם אש רוח מים עפר,

מקורות ארבעת יסודות

ט

וכל אחד כלולה מהד'. וארבעת אלו תחלת הוייתם היא נעלמת מעיני כל בשר, והיא רוחנית בתכלית הרוחניות, והם ד' רגלי כסא כבודו יתברך הוא.

אור החיים בראשית ו, ה - יש בריה שעיקרה וסודה הוא המים כדגים הגדלים במים, ויש שעיקר יסודה מן הרוח כעופות, וכו', ויש בריה שעיקרה מן האש כסלמנדרא, והן האדם יסוד שעליו נבנו בו היסודות הוא יסוד העפר.

פנים יפות שמות לב, כ - בכור שור הדר לו וקרני ראם קרניו, ירמוז, רא"ם ר"ת רוח אש מים, שיסוד העפר עולה בשלשה יסודות אלו עד הראש.

תפארת יונתן דברים כח, י - ארבע פרשיות אלו בתפילין הוא בארבע פרשיות הם נגד ד' יסודות, עפר אש מים ורוח, וזהו ד' מדות שבאדם, היוצא מבחינת הרופאים, דהוא נגד ד' יסודות, דהיינו מרה שחורה, מרה לבנה, מרה אדומה, מרה ירוקה, מרה שחורה כנגד עפר, מרה אדומה היא כנגד אש, מרה לבנה נגד המים, מרה ירוקה נגד רוח, ועיין אהבת יונתן הפטרת נצבים.

חתם סופר ויקרא כו, ד - ראה פלא מש"כ בספר מסילות חכמה, כי תתקנ"א רקיעים יש, וד' חיותה קדש מנהיגים המרכבה, עולה תתקנ"ה א"מ השמים אם תחשוב מ"ם שתומה לשש מאות, וכן גימ' מערכי מרכבה ארגמ"ן, וכן גימ' אש, רוח, מים, עפר.

חתם סופר במדבר ג, לט - ד' יסודות, רוח אש מים עפר, והוא בראשי תבות רוח אלקים מרחפת על (ר"ת ארמע), ר"ת רבבות אלפים, מאות, עשריות, אבל לא אחדיות, כי אין אחד אלא ית"ש.

אדרת אליהו, בראשית או, ו - הקשו הלא סדר של ארבע יסודות הן מים, אש, רוח, עפר, והחוש מעיד שהם ארמ"ע, וכבר ביארתי בספר יצירה פרק א, עמ' ט-יב

אדרת אליהו שמות, ט, יד - כי ג' לגיונות קשות של הקב"ה, הם, מים רוח אש, עבורם נפרע מהר שמים, במגדל בדור המבול, (מים), ובדור הפלגה (רוח), ובסדום (אש), וכו' והנה ידוע שדיבור האדם כלול משלשה, אש ומים ורוח, ולכן מי שאינו עומד

בלבני משכן אבנה

5

בדיבורו אית ליה כ"מ, מח, ע"א) מי שפרע מדור המבול (מים), ומדור הפלגה (רוח), ומאנשי סדום (אש) ומצרים שנכלל בהם כל הג'. ובסוכה כתיב (ישעי', ד, ו) וסוכה תהיה לצל מחורב אש, ומזרח רוח, וממטר מים, כי מצות סוכה תמציל מג' לגיונות הנ"ל. ועיי"ש ישעי' ד, ו. ומצרים בשלשתן, דם וצפרדע במים, ארבה ברוח, שחין באור, ובכרד היו שלשתן, הוא עצמו מים ואש מתלקחת, טוב - קולות, רוח.

אדרת אליהו, מלכים ז, כה - י"ב מזלות: טלה אריה קשת וסימנם טו"ק - אש. ושלשה פונים ימה, נגד שור בתולה גדי - עפר, ושלשה פונים נגבה נגד תאומים מאזנים דלי - מים, ושלשה פונים מזרחה, נגד סרטן עקרב דגים - רוח.

מלבי"ם שמות לב, כ - שרף אותו באש וכו', ועיין ראב"ד ספר יצירה פ"ה מ"ב. וכן פירוש אוצר השם שם. ועיין ספר דניאל המלאך. ויטחן עד אשר דק, להשיבו אל יסוד העפר וכו', וינוח על ידי הרוח, על פני המים, הרי אש עפר רוח מים.

ביאור הגר"א משלי ל, ד - שמים הוא אש רוח מים כמשמעו, ארץ הוא עפר.

ביאור הגר"א משלי לז, טז - שאול הוא הבור והוא העפר, ועוצר רחם הוא רוח, ארץ לא שבעה מים הוא מים, ואש לא וגו' הוא אש.

בית הלוי שמות כ, יד - ידוע דכל הנמצאים בעולם השפל הם מורכבים מארבעה יסודות, אש רוח מים ועפר, אשר ארבעתן המה מתנגדים זה לזה בתכלית ההיפוך וכמו אש ומים. וכל קיום של הנמצאים הוא והרכבתן והתמזגותן שלא יפרדו, והרי כל אחד מתגבר על חבירו ונידון ממנו ומכלה קצת ממנו, האש מהמים והמים מהאש, והיראה החופף עליהם בשרשם למעלה הוא המבטל הכוחות שלהם לבל יתגבר אחד על חבירו יותר מכפי הצורך לההרכבה הנצרכה ובזה העולם מתקיים.

פרדס יוסף בראשית ו, ה - אדם מורכב מד' יסודות אש רוח ים עפר וכו'. למעלה מאש יסוד הרוח שהוא רוחני מכולם. כ"כ האור תהיים. ועיין מדרש רבה (במד"ד יד, יב) דלמעלה מן הארץ מים, למעלה מן המים הרוח, למעלה מן הרוח האש - עיין שם, ובמהרש"א ברכות ד' ע"ב ח"א ד"ה מיכאל, ובחובות הלבבות שער הבחינה רפ"ד,

ובספר הברית (ח"א מאמר ז' פ"א) האש היסוד הרוחני, ובקלח פתחי חכמה (פתח, ה) האור הוא היותר דק שבגשמי וכו'. וברמב"ם פ"ג מיסודי התורה ה"י. ובמורה נבוכים (ח"א פל"א) כנטית מין שיאמין שהאש תחת האויר, ובספר יצירה (פ"ג, מ"ג) האור מכריע בין האש והמים, ע"ש (והבן שאויר בחינת ארוך, ואז בחינת עתיק. ותכונת האש להפוך גשמי לרוחני כמ"ש באור החיים (חיי שרה כג, ב) והובא שם. אולם הרוח דק יותר עכשיו. ויש ברוח שאין באש שהוא עתה דק יותר, ויש באש שאין ברוח שהאש הופך הכל לרוחני, וכן מאיר את חשכת החומר העכור ועי"כ מגלה בו רוחניות. ועיין אהבת יונתן הפרטת דברים). ועיין עוד להלן בנייהו בן יהודע. והבן שבסוד עומ"ש, אש"ם, מא"ש, מש"ח, שא"מ, שמ"א, הכל מתחלף שברו.

אהבת יונתן הפרטת דברים. דע, כי הארץ הוא מרכז האמצעי והוא יסוד העפר הנקרא חומר, והמים מקיפין את הארץ והוא יסוד המים ואויר מקיף את המים וזהו יסוד הרוח, ולמעלה מן האויר יסוד האש והוא זך מאוד, ואין נראה מאיכות רוב זכותו וסובב ועולה עד תכלית עולם השפל, ומה שנראה בזה כמה גוונין במראה אש היינו כשהוא למט הוהוא כלול משאר יסודות (היינו עתיק שיורד למטה) אבל כשהוא עצם לבד הוא זך.

תפארת ישראל אבות ג, ו - העה"ז נברא בה, וכו' נ"ל עכ"ל בד' היסודות אש רוח מים עפר, והצורה של הרכבתן וכו' (ושורשו שם הוי"ה וקוצו של יו"ד כנודע), והטבעים החדשים אמרו שיש לכל דבר שבעולם ה' יסודות, גפרית, מלח, כסף חי, מים, אדמה, ועיין ספר הברית ח"א ב"מ ע"א.

מהרש"א, חגיגה יב, ע"א - כי באמת הנמצאים המורכבים בכלל אין להם מציאות כ"א בג' יסודות הפשוטים שהן רוח ומים וארץ, אבל ליסוד הד' שהוא אש טבעי לא יכלו לבא וז"ש כי ישת הקב"ה חשך סתרו.

מהרש"א חולין קכז ע"א. ד' יסודות השוטים אש רוח מים ארץ, וז"ש היכל נברא מן יסודות אלו אינו יוצא מטבעו, כי הנה יש לך בריות גדולות בים שנבראו מן המים כדגים הללו ואם עולות ליבשה שהוא ארץ, וכו', מיד מתות, וכו' עיי"ש.

בלבני משכן אבנה

קרו אורה, יבמות קכב ע"ב - וכמו שהבריאה ממוזגת בד' יסודות מתנגדים אש רוח מים עפר, ובהתאחדות כולם הוא בריאה שלמה והכל ממקור האחדות, כן התורה הק' בלולה היא בכמה פנים, טהור טמא, אסור מותר, פסול כשר.

בניהו בן יהודע עירובין נה ע"א - כי ידוע דלמטה מזכירין סדר ארבע יסודות בסדר אש רוח מים עפר שהאש למעלה מן המים אך באמת שרשן למעלה הוא מים אש רוח עפר שהמים למעלה וכמו שכתב רבינו באריז"ל בשער מאורי רבותינו. (והבן שבכל עולם יש סדר אבור, דו"ק והתבונן בשבכל אבי"ע, בכל עולם משתנה הסדר. ועיי"ש פסחים קיח ע"א, קדושין מ, עא, סנהדרין קי ע"א. ועיי"ן עוד בדבריו בן איש חי שנה שניה, וירא.

כל בו סימן מח - כי כל הבריות הן מד' יסודות אש ומים ורוח ועפר, אלא שיסוד המים רבה על השלשה, עיי"ש.

ערוך השולחן סימן א, אות טז - שהאדם מורכב מארבעה ראשי יסודות, אש רוח מים עפר. ואמר "עז כנמר", נגד יסוד האש שהוא ע"כ הרב ו"קל כנשר", נגד יסוד הרוח שהוא קל מאוד, "רץ כצבי" נגד יסוד המים שהוא ברצוא ושוב, ו"גבור כארי", נגד יסוד העפר שהוא חזק וקש.

ערוך השולחן סימן רכז אות א. מפני שיש בארץ ראשי יסודות, אש רוח מים עפר, והשמים הם גשם חמישי.

בן איש חי שנה שניה פנחס - נ"ל בס"ד ע"פ מה שכתב הרב מדרש תלפיות ז"ל, במה שאמרו רז"ל שיש ארבע יסודות ארמ"ע, זהו בכללות, אבל בפרטות הנה ארבע היסודות הנזכרים כל אחד יש בו חלקים רבים במדרגות זו למעלה מזו, וענינים, הוא כי יש כ"ז אותיות התורה, יש מהם שבע אותיות מיסוד האש והם אותיות אהט"ם, פש"ן, ושבע אותיות שהם מיסוד הרוח, ושש אותיות מיסוד המים ושבע אותיות מיסוד העפר. ועיי"ן באות ברית מנוחה, הדרך השמינית.

מקורות ארבעת יסודות

ראב"ד, ספר יצירה פ"ב, מ"א - הנה חכמי הרופאים כינוי לאברי האדם ע"ש היסודות, עד שכנו המח בשם ליחה הלבנה (מים), וכנו לטחול בשם השחורה (עפר) ולכבד הדם (מים) ולמרה בכבד הירוקה (רוח) כנגד אש עפר רוח מים.

פירוש אוצר השם לספר יצירה פ"א - היסודות הן שלש רוח מים אש, ויסוד העפר לא הזכירו והרמיזו באותיות אמ"ש שהן אויר, מים, אש, והעפר השמיט בכל הספר לא בעולם, ולא בשנה, ולא בנפש. ועיי"ש פרק ג, מ"ג, בעולם הרוחני שמים נבראו מאש הוא הגבורה, והשמים זה בת"ת, וארץ נבראת מן המים זה החסד שנאמר יקוו המים אל מתחת השמים אל מקום אחד, ואומר כי לשלג יאמר הוא ארץ, והיא עטרה, ואויר נברא מרוח הוא הבינה, עיי"ש.

רמ"ק, ספר יצירה פ"א, מ"א - רוח אלקים חיים - חכמה, רוח מרוח - בינה, מים מרוח - חסד, אש ממים - גבורה. ולמטה רוח מת"ת - עיי"ש פ"ג... ושם פ"ג, קו ימין מים, קו השמאל אש, קו האמצעי, רוח.

גר"א ספר יצירה פ"א, מ"ט - בתחילה רק רוח לבד, ואח"כ מתחלק ממנה לג' אחרים רוח מים אש. ושם פ"ג מ"ג - בתר רוח, חכמה מים, בינה אש. ושם פ"ו מ"א - אש, ליבא נור דליק, מים, ריאה. רוח דנשיב בכנפי ריאה, רוח.

גר"א ספד"צ פ"א - חכמה מים, בינה אש, דעת במקום הסתר רוח, וכולן נכללו בדעת שהוא רוח.

ביאור הגר"א על תקו"ז תיקון פ"ט - דרוח מים ואש הן בחג"ת ואויר כתר, והן רוח ורוח מים.

ביאור הגר"א על תקו"ז תיקון ע - המקרה במים עליותיו שהם ג"ר מים, ג' אמצעיות אש, ג' אחרונות רוח, ושם ארץ על מכוניה, מלכות עפר, נאנח דכולהי וזה לפי סדר מאר"ע.

בלבני משכן אבנה

ביאור הגר"א על תקו"ז תיקון יא מתיקונים אחרונים - שם הוי"ה - ו' - בהו - מים, ה - חשך - אש, ו - תהו - רוח, ה- תהום, עפר.

עיין חיים שער ה' פ"ז - בזכר וי"ה, רוח מים אש, וכו', והנקבה אש"ם אויר אור, מים עיי"ש. ועיין מבוא שערים ש"ו, ח"ב פ"י.

עיין חיים שער נ', פ"א - הב"ח באים מיסוד האש, ולכן אוכלים, בסוד אש אוכלת, והמדברים מיסוד המים בסוד כי לא המטיר.

ועיין שערי קדושה ח"ג, ש"א. ועיין שער כ"ד סוף פרק ה.

הם אבי"ע, וכו', ובתוך וילון זה הם ד' יסודות ארמ"ע שם שער נ, ש"א - אצילות - אש, בריאה - רוח, יצירה - מים, עשיה - עפר. ועיין מעיל קודש על ע"ה. שם.

נהר שלום יא ע"ב - ארמ"ע כנגד נגלה, אצילות - אש, נשמה. בריאה - רוח, גוף. יצירה - מים, לבוש. עשיה - עפר - היכל.

נהר שלום לט ע"ב - טיפה (של הולדה) כלולה משלשה טיפין, אש מים רוח.

שער הגלגולים הקדמה יח - דע כי ד' יסודות הם ארמ"ע, וכפי היסוד שנתגבר ביסוד ההוא על שאר היסודות כך היה השינוי שמן הנביא ההוא אל זולתו, אמנם ידעת כי ו אותיות הוי"ה מצטרפים בי"ב צרופים וע"ב הולכים ומתרכבים הצרופים משונים זה מזה וכו', עד שהם מספר ס' רבוא צרופים ע"י הנקודות שבהם (שורש הארמ"ע בנקודות) ומן הצרופים ששים רבוא הנזכר יש בחינותיהם במספרם בארבע יסודות, וע"כ היה כח בארבע יסודות להרכיב ולהוליד נבראים משונים זה מזה לאין קץ וכלם מבחינת ארבע היסודות בלבד. אמנם שינויהם כפי כח היסוד הגובר בנברא ההוא. ועיין אדם ישע דרוש אבי"ע. וארבע מאות שקל כסף עץ רנ"ו.

ספר הליקוטים לך לך פי"ג - ויהי בימי אמרפל וא'. דע כי ד' מלכים הנכרים רומזים

מקורות ארבעת יסודות

טז

לד' יסודות שבאדם שמורכב והם ארמ"ע, וכו' וכנגדם אף משחית חימה צרה. ואלו הארבעה יסודות הם ממוזגים באדם, ובהיותם שוה המזג ושלוש בנייהם, האדם עומד על בוריו, אבל כשמגבר אחד על חבירו אז מלחמה. ועיין שער מאמרי רשב"י, סחב"צ ה"א.

שער מאמרי רז"ל מאמר פסיעותיו של אברהם אבינו - ונודע כי סדר היסודות העליונים שהם, חגת"מ, ארמ"ע, אעפ"י שבעה"ז אינו כן כסדרם עיי"ש.

לקוטי תורה בראשית - וכן ד' יסודות עיקרם אנו חטא ג' שהם מים אש רוח, כי העפר אינו אלא משריפת אש יצא האפר שהוא יסוד העפר. (והבן, שמבואר במק"א שאף מן המים יצא ארץ, עפר. עביות האש - אפר, עשה עביות המים ארץ, וכו').

שערי קדושה ח"א שער א - ואגוף האדם נוצר מן הטוב שבארבעה יסוד ארמ"ע, אמנם מן הרע שהם נוצרו בגוף ארבע גרות שהם, הלבנה והשחורה והאדומה והירוקה. עיי"ש בהרחבה גדולה ונפלא פרטי כל יסוד ומהותו לטב ולביש.

ספר הפליאה ד"ה ראה והבן י' מהוי"ה - וחשבון ד' מלאכים כחשבון ד' יסודות, והם מכאל אוריאל גבריאל רפאל, בגימ' אש רוח מים ארץ, ואם תחליף הא' של אוריאל בנ' ותאמר נוריאל ובזה הסדר מיכאל רפאל נוריאל גבריאל עולה בגימ' אש רוח מים עפר. וכ', וכל אלו הד' ארמ"ע, עליהם ד' אויות הום שאמ"ה (עפר - ה).

ספר הפליאה ד"ה סדר טהרות - וכמו שיש יסודות חיצוניות, כן יש יסודות פנימיות, והם, מים - הגדולה, אש הגבורה, רוח - התפארת, עפר, כנסת ישראל. ושם ד"ה ועתה אספר לך, אש מים רוח, ולמפרע ראש מילין אמר (ר"ת, אמר).

ספר - רזיאל המלאך - מכח קול באדם רוח מים ואש.

ספר רזיאל המלאך - ד' תקופות השנה, תקופת ניסן חמה ולחה - (רוח) תקופת תמוז חמה ויבשה (אש) תקופת תשרי, קרה ויבשה (עפר) תקופת טבת קרה ולחה (מים) וכו' והתקופה כנגד קור וחום וקיץ וחורף עיי"ש

בלבני משכן אבנה

ספר סודי רזאי אות י' - ואלו הם השונאין, אש לעפר, ועפר לרוח, רוח למים, מים לאש, מים לרוח, רוח לעפר, עפר לאש. ואוהבים, אש לרוח, ועפר למים.

מערכת האלוקים פ"ח - וחיוב בעל לאשה שלש מלאכות, והן שאר כסות ועונה, כמנין האבות והארץ מתברכת, והם מים, אש, רוח.

ספר הניקוד, סוד החשמ"ל - בשמים יש שלשה יסודות חומריים שנקראות אש רוח מים, והשמים נעשית רביע להם בצורות פנימיות, והא סוד ארץ להם. (ובכן, שיש בחינה שמול שרץ עפר לתתם מג' יסודות ויש בחינה שהיא ע"ג, עטרה להם, ראש השלשים.

חסד לאברהם מעין ד' נער ב - דאף האדם יש ד' יסודות שהם מים, אש, ורוח, ועפר. והם מרכבה לב' מלאכים, וכו', והם ד' מרות, וכו', וג"כ מרכבה לד' קליפות, עון, בלבנה, מים, משחית, באדומה, רוח, אף, במרה, אש, חימה בשחורה, עפר. ועיי"ש מעין נהר מעין צ', נהר.

עמק המלך שער ה, פ"ד - האדם הוא מורכב מד' יסודות, ארמ"ע, ואינו ניכר בבשרו שום יסוד בפרטות. וע"ש שט"ז, פ"ל.

לימודי אצילות - וכשירדו אלו המצרים (בשבירת הכלים) לקרקע עולם העשה, נעשה מהם ארבעה יסודות, שהם ארמ"ע, שמהם נתהווה מדרגות בצח"מ, וכשנתגשמו הדברים נשמר מהטיפין האמורים בלועים בתוך אלו הד' יסודות.

שפע טל ש"א, פ"ב - יתאחדו כל הד' יסודות לא תוכל להפריד ולחלק זה מזה, עיי"ש בהרחבה.

שפע טל ש"ג פ"ו - וכל יסוד מורכב משני איכיות, דהיינו יסוד האש, חם ויבש. רוח, חם ולח. מים, קר ולח. עפר, קר ויבש. עיי"ש כ"ט.

מקורות ארבעת יסודות

שפע טל ש"א פ"ו - כי האש היסודי כ"כ נעלם ודק וזך עד שלא נראה לרוב זכותו, כידוע לחוקים (ולכך הוא למעלה מן הרוב, כנ"ל).

שפע טל הגהות להקדמה בן מאה שנה, טז - ד' יסודות שהם הפכים זל"ז, וכו', המים מכבים אש, ואש שורף ומפריד מים, כל דאלים גבר, הרוח מפני ומפריד העפר, ועפר סותם הרוח.

מגלה עמוקות תרומה - וכל העולם נטמאו בד' יסודות, בד' דורות, יסוד הרוח באנוש (איוב לב) אכן רוח הוא באנוש, יסוד המים במבול, האש בסדום, יסוד העפר בדור ההפלגה (וזהו דלא כהגר"ח שרוח בהפלגה וחפר עפר) וכו'. ד' דורות אלו גלגלם הקב"ה למצרים, פרעה יסוד העפר שיעבד אותם בחומר ובלבנים, וכו', כנגד יסוד המים גזר כל הבן הילוד היאורה תשליכוהו (אש) גם היה לוקה ביניהם ושורשן וכו', יסוד האש. וגם שיעבדן ולא שמעו אל משה מקוצר רוח, הרי יסוד הרוח. הוציאם משם וקרבן לפני הר סיני, וכו', יסוד העפר, אדמת קדש היא, לטהר יסוד המים אמר וכבסו שמלותם, לטהר יסוד האש, והר סיני עשן כולו. לטהר יסוד הרוח, נפשם יצאה בדבר. חזרו וטמאו ד' יסודות, בעגל יסוד האש, במרגלים יסוד הארץ שהוציאו עליה דיבה. בקברות התאוה מים. בתעברה, ברובו ותורה דהוי בהון למיכל בשרא. במשכן צוה לכפר על ד' יסודות, לטהר יסוד העפר, מזבח אדמה תעשה ל.. לטהר המים, כיור לרחצה. לטהר אור, אש תמיד תוקד על המזבח. לטהר יסוד הרוח, רוח נאוה אש לה..

מגלה עמוקות, תזריע - ד' יסודות קדמאין, יסוד עפר - בהמה, חיה. יסוד הרוח, עופות. יסוד מים, דגים. יסוד אש, סלמנדריא. עיי"ש וצ"ב..

מגלה עמוקות, בהר - מה אתה רואה עמוס, ר"ת ארמ"ע, שהם שורש ד' גליות. ושם במדבר - גלות בכל שהשליכוהו לאור לחמו"ע, מים מדי, עולה מים במספר קטן, רוח הוא יון, וכו', עפר הוא אדום, עיי"ש.

שומר אמונים קדמון ויכוח ראשון - וכמו כן הד' יסודות ארמ"ע בארץ ישנם אפילו בעולם האצילות, כי החסד הוא יסוד המים, גבורה יסוד האש, ת"ת יסוד הרוב,

בלבני משכן אבנה

והמלכות יסוד העפר. וכיוצא בזה בבהמות חיות ועופות ומתכות וכל דבר יש לו שורש ויסוד למעלה.

קהלת יעקב ערך בית הכנסת - וד' יסודות ארמ"ע, מיכאל גבריאל נוריאל רפאל שהן ד' רגלי המרכבה, ארמ"ע, שהן ד' בחינות אלו גימ' בית הכנסת עם ח' אותיות, והוא פלא.

קהלת יעקב ערך הרי - בינה פעוט ומלא, בי"ת א"ד נו"ן ה"ה, א"נ מים אש ורוח וב' הכוללים וח' אותיות.

קהלת יעקב זרת - זרת ו' אותיות עם הכולל גימ' מים אש ורוח.

קהלת יעקב ערך י"ב מזלות - טורת יהלך אש, שא"ב רוח, מע"ק מים, גד"ד עפר, כן למדתי מליקוטו הרב פרשת שמות.

מפתח הספירו, וזאת הברכה - חם ולח רוח, קר ויבש עפר, חם ויבש אש, קר ולח מים, עיי"ש בהרחבה גדולה כל הצרופים ועיין עוד בדבריו בספר אוצר עדן הגנוז ח"א, פ"ג.

פרדס רימונים ש"כ, פ"ו המים קרים ולחים והאש חם ויבש ורוח הוא אויר חם ולח, לכן הוא מכריע. ועיי"ש ש"ח פ"י.

כתבי הרמ"ע מפאנו, מאמר מעיין גנים, ח"ג סדר של פסח בקיצור - ארמ"ע בגימ' החמץ באו"ק עם המילה והכולל.

כתבי הרמ"ע מפאנו, מאמר היסודות - ומלת אמרא ר"ת ארץ מים רוח אש.

ילקוט ראובני, בראשית, אות צו. אע"פ שסדר היסודות בכללם ארמ"ע, סידורם בבריאת העולם לא כן, רוח תחלה ואח"כ מים ואח"כ אש, וכן תמצא בספר יצירה.

מקורות ארבעת יסודות

יט

ילקוט ראובני, בלק - מן ארם ינחני בלק וגו', ארם ר"ת אש רוח מים - עשרה מאמרות. ועיי"ש בערך יסודות. וכן כתב רמ"מ משקלוב בביאור משנת חסידים דף קי"ב

שלה, תולדות אדם בית אחרון, יב - אלו התיבות מים אש רוח עפר שמם בקדושה הם עצמים, ואנחנו קוראים אח"כ השתלשלות מהם דהשאלה אש מים ורוח ועפר בסוד ד' חיות אח"כ בהשתלשלות המלאכים מיכאל מים, גבריאל - אש, אוריאל - אור, רפאל - עפר.

ילקוט ראובני ערך שדים בשם טוב הארץ - יש להם מדרגות בד' יודות, יש והם אש, יש מרוח ונוקראו רוחין, ויש במים ועפר, ויש מרבותינו שס"ל ששדים יש להם רק אש ורוח.

כתבי רמ"מ משקלוב, ביאור משנת חסידים דף קכ - אש מים ורוח כלול זב"ז בסוד טבעת והוא הברייתא לתרע"א (עיי'ן שבת לא ע"ב) איש מים רוח גימ' ברתא ומהן נמשך אהב"ה ורא"ה שלום, ימ"ן שמא"ל אמצ"ע גימ' ב"פ אמ"ש. עיי'ן דף קפא.

כתבי רמ"מ משקלוב ביאר משנת חסידים דף רנט - אשר לקח מי האמרים ר"ת אש מים, רוח, והנקודה היא יסוד ציון, שוב שורש העפר.

כתבי רמ"מ משקלוב ליקוטים שנח - תורה אמ' אש רוח מים עם ו' שהוא ק"ו כאשר

שיח יצחק דרוש לסיום הש"ס - אין לך שום נברא מכל דצח"ב אשר אין בו הרכבת יסודות ארמ"ע, וכו', עד שאפילו מלאכי השרת שאין להם גוף חומרי כמו לנו, כתיב "עושה מלאכיו רוחות, משרתיו אש לוהט, וכתיב על ראשיהם כעין הקרח הנורא", וכן "והנה אופן אחד בארץ, והוא יסוד העפר.

יד מצרים, הקדמת פותח יד - בזה נבדל יסוד העפר משאר היסודות, אש רוח מים, שהם נדחים אחד מפני חברו, שהאש מיבש המים, והמים מכבים אש, וכן האש דוחה האויר שהוא הרוח, ופעם ינצחו האויר והרוח לאש, משא"כ יסוד העפר הוא

בלבני משכן אבנה

מוצק קיים במקומו תמיד.

לשם דע"ה ח"ב דרוש ג, ענף ו - ר"ל שמצד הגבורות דאבי"ע הנה הם בסדר ארמ"ע וכנזכר, אבל מצד החסדים שבהם הנה הם בשד מאר"ע, עיי"ש בארוכה שנבאר להורד האם מים עליונים או אש. ולפי"ז בגבורות המדבר - אדם - אש. ובחסדים, מים

לשם חלק הביאורים שער טנת"א פ"ו - באצילות גובר המים, ובבריאה האש, וביצירה הרוח, ובעשיה, עפר.

ועיי"ש שהיסודות בחינת עיגולים, ובצמ"ח בחינת אשר.

כוזרי מאמר רביעי - הביא דברי ספר יצירה - סוד אמ"ש - ולא הזכיר את העפר מפני שהוא הגוף והחמר לכל המתהוים, כי כלם עפר, אך יאמר זה גוף אשי, וזה גוף אורי, וזה גוף מימי.

ספר הברית, ח"ב מאמר א, נפשות ישראל, פרק א - כנגד ד' יסודות ארמ"ע נבראו ב' מיני ברואים בארץ אשר המה דצח"ם, נגד עפר הדומם, ונגד המים צומח, ונגד רוח החי, ונגד יסוד האש המדבר.

מהר"ל, דרך חיים פרק א', משנה, ב - יש ליסוד הרוח קשור בתורה שהיא רוח, ויסוד המים יש לו קשור בגמ"ח שהוא מדת המים, ויסוד האש יש לו קשור בעבודה שהיא אש.

דרשות מהר"ל, דרוש על התורה - לכן באו קלות וברקים וענן כבד שהם ג' יסודות העליונים רוח, אש, ומים.

מהר"ל חידושי אגדות ר"ה, טז ע"א - ד' יסודות אש, רוח, מים, ארץ, וע"י העולם נוהג, והוא ידוע בספר יצירה. והנה אלו ד' פרקים כנגד היסודות הד', בפסח נידון על התבואה והוא גבול האדמה (ארץ - עפר) ובעצרת על פירות האילן והוא יסוד הרוח, כי האילן מתגבל ברוח, וכו', ובר"ה כל באי עולם וכו', שזה נגד יסוד האש וכו',

ובחג נידונים על המים.

כסא דוד, דרוש טו, לשבת הגדול - מ"ש במשנה פ"ב בפסחים, ר' יהודה אומר אין ביעור חמץ אלא שריפה, דכיון שהחמץ רומז ליצה"ר שהוא נחש שהוא מיסוד העפר אין ביעורו אלא שריפה ביסוד האש שהוא הרחוק מאד ויסוד העפר זהו סברת ר"י, וחכ"א אף מפורר וזורה לרוח, או מטיל לים, וכו', דהוא יסוד הרוח לבטל החמץ שהוא מיסוד העפר, או להטיל לים שהוא יסוד המים, דבאחד מג' היסודות האחרים סגי. ועיי"ש עוד, בלימוד תורה לשמה יש ד' יסודות דהתורה היא כנגד רוח, וכו', ואינה נקנית אלא בעונה שמשים עצמו כפער, וכו', והתורה עצמה נמשלה לאש דכתיב הלא כה דברי כאש, ונמשלה למים, דכתיב הוי כל צמא לכו למים, הרי ארמ"ע. וכ"כ בספר מגן אברהם צו. ושם כתב כנגד ביטול של עפר הוא ביטול בלב, נפשי כעפר לכל תהיה

אסף תהלות, תהלים קמח, פסוק נ' - בשם האריז"ל - הללו את ה' מן הארץ, רמז ליסוד העפר, אש, יסוד האש. וברד, יסוד המים. ורוח סערה, יסוד הרוח. עיין בכונות האריז"ל בפסוקי דזמרה. ועיין באר מים חיים בא, פי"ב.

גנזי המלך, תקון התשובה - שאדם מורכב מד' יסודות אמ"ע, והיסודות הללו ארבעתם משנים בטבעם זה הפך זה, והקב"ה השווה אותם וחברם בגוף האדם, וכמו שהקב"ה השווה אותם וחברם בגוף אחד, כן צריך האדם להניחם בהרכבתם כמו שהרכיבם השם, עיי"ש שמפרט איך להשוותם.

בגדי השרד ביאור להגדה של פסח, ריש גדיא - ביסוד האש מתדבק יצה"ר ומרתיח גופו ומחממו כתנור עד שמחטיאו, וביסוד הרוח מתדבק יצה"ר ומביא לאדם קלות ראש ולא יתן לו מנוחה עד שיעשה רצון היצה"ר, וביסוד המים מתדבק היצה"ר ועושה את האדם קל ללכת לדבר עבירה, וביסוד העפר כשרוצה לעשות איזה מצוה מתדבק ביסוד העפר ומכביד לב האדם כחול ואבן ומכשילו מלעשות מצוה. עיי"ש והוא קצת שינוי משערי קדושה ועיי"ש שביאר איך לתקן ע"י יסוד הפכו, כגון שביסוד המים יכבה את יסוד האש.

בלבני משכן אבנה

יערות דבש ח"ב, דרוש ז - ואין לך דבר שאין בו ארמ"ע בכרך אחד, וצור החלמיש יוכיח, אשר יצאו ממנו נוזלים, ואם תקיש בו בכרזל יצא אש והיה ללהב

ספר הישר שער העשר - כי העולם נברא מארבעה יסודות והם עמודי העולם והכל תלויים בהם והם ארמ"ע, וכן, כח התשובה עמוד בעולם והיא נעשית מארבעה דברים, וכו', עזיבת החטא כמו האש העולה למעלה ונפרדה ממקומה ולא תשוב לעולם, והשני שינחם על אשר עניה ויתאבל על חטאיו כל ימיו ויחשוב בהם תמיד כמו האויר המסובב תמיד סביב לעולם, והשלישי שיעיד לפני בוראו לבל ישוב לחטאיו, כמו המים הנגרם ארצה והרביעי שיתודה חטאו בהכנעת הנפש וישפיל עצמו ויכנע כעפר אשר הוא מדרך לכף רגלים.

שמירת הלשון ח"א, שער הזכירה, פרק א- דכמו שבעניני היסודות שהטביע ה' יתברך בעולם דהיינו ארמ"ע, היסוד הרוח הוא הרבה יותר חזק מהיסוד הגדשמי, עד שכמעט אינו נחשב אצלו הגשמי למאומה, כמו שאנו רואין בחוש, דהתגבר האש על דבר גשמי מכלהו, וכן בהתגבר הרוח הוא יכול לפרק הרים

שכל טובחלקא-שלדומםארמ"ע, יסודו, בא ג"כ מאור חלקי התורה שהם פרד"ס, כי זה לעומת זה. ועיין גר"א תחלת ביאור להגש"פ שכל הארבעה שבתורה מקבלים זל"ז.

פתח האהל, וישלח - ארצה שעיר שדה אדום, לרמז באופן זה, שלעמת יסוד העפר אמר ארצה, ולעמת הרוח אמר שעיר ע"ד רוח סערה, בבחינת נשם רץ (שמתחלף ש-ס), ולעומת מים אמר שדה המלאה מים ולעמת אש אדומה אמר אדום, ועיי"ש פרדס במדבר לגבי ג' מתנות טובות. ועיי"ש פרשת מטות - המקרה במים עליותו - מים, על כנפי רוח עושה מלאכיו רוחות - רוח, משרתיו אש לוהט - אש, יסד ארץ על מכוניה - עפר.

יערות דבש ח"א דרוש יג - כי ד' מדות באדם כידוע הם בנוים על ד' יסודות, ואם יש לאחד מותרות תקלקל הגוף אם לא ידחננו. ומותרות לבנה שהיא מיסוד המים בפה ברוק, ומותרות ירוקה שהיא רוח באוזן בצאת האזן, ומותרות האדומה שהוא אש בחוטם שלפעמים כאשר תגבר הרבה יזוב דם מנחיריו, ומרה שחורה שהיא יסוד העפר היא המולדת בטבע עצבון.

מקורות ארבעת יסודות

נג

ולשבר סלעים.

סוג חג"ת, הם בסוד מים, ש, אויר, וסוד מלכות הק' הוא סוד דוד - עפר. ועיין דגל מחנה אפרים ויצא, וישלח.

אורה לחיים, עקב - כי השי"ת דרכיב ד' יסודות ארמ"ע, ובחיי עוה"ז, והם מתנגדין, ומחמת שכל יסוד רואה בצעמו בחינת מ"ה ואי"ן, אינו מתגבר על יסוד חבירו ויש להם קיום, וזהו בחינת מ"ה המחבר הכל. ועיין מגיד דבריו ליעקב אות ו' שע"י אין מתחברים.

אמרי ארץ בחוקותי - כתב שם שאף לבריאת גולם נצרך כל ארמ"ע.

באר מים חיים תרומה - ידבק ויעלה עמו כל בחינת צבא הארץ הכלולים עמו בכח גופו, כי כולם נבראו מד' היסודות הידועות שהם ארמ"ע, וכיון שגופו כלול ונכלל מכל צבא הארץ ע"י הארבע יסודות כללו, הרי בשעה שגופו מדבק את עצמו בה' אלהיו כך הם עצמם נדבקים.

באר מים חיים האזינו. מאש כח המתלהב ובווער, מרוח כח הזירוז, ממים כח המתאוה, מעפר בחינת עצלות

בת עין - בשלח - מים הוא בחינת אהבת

אהבת שלום וירא - כל מגמת איש ישראל - לכבוש חומריותו והממוזגת מארבע יסודות שהם ארמ"ע ואז נקרא בשם איש כי הר"ת של ארבעת יסודות הם בגימ' איש.

אהבת שלום, שמות - ידוע שיש באדם ד' יסודות ארמ"ע, והעיקר הוא לזכך יסוד העפר, שמשם באים כל בחינות ארציות וגשמיות, ועיי"ש אחרי מות.

אוהב ישראל ויצא - ידוע שיש בעולם ג' יסודות אש, רוח, מים, ונקרא בש"י, אמ"ע, וכו'. והנה יסוד האש הוא חם וממנו התעוררות הכעס שהוא מדה רעה, ויסוד הרוח קר וממנו נתעורר העצלות שהוא ג"כ מדה רעה (צע...), שהרוח חם ולח, וזהו דלא כמהרח"ו בשערי קדושה) ויסוד המים הוא לח וממנו נתעורר תאות רעות והתענוגות כמו ניאוף ר"ל. והנה כתיב כי חלק ה' עמו, חל"ק ר"ת חם לח קר. וכן כתבו ר' אברהם בולעפיה, וכן רמ"מ משקלוב. והוא בחינת יעקב איש חלק כולל ג' קוים. ועיי"ש, שמיני. ועיין מגן אברהם צו.

אוהב ישראל ויחי - אברהם יצחק יעקב

בלבני משכן אבנה

מגן אברהם כי תבוא - ושורק הוא כמנין
 אש מים רוח עם הכולל סוד
 תקיעות תש"ת ונובע בנוב"ק ובאריז"ל
 סוד התקיעה שכלול אש, רוח, מים, ועיין
 מגיד דבריו ליעקב אות לח, קרני ראם,
 רא"ם, ר"ת רוח, אש, מים.

מנחם ציון בשלח - שישבאדם ד'יסודות
 ארמ"ע, שיוכל להטותן הן לטוב
 והן למוטב, שטבע יסוד העפר להביא
 עצלות ועצבות, וצריך להשתמש בו
 לעבודת הבורא ב"ה, להכיר את שפלותו
 ומיעוט בינתו, וכו', וטבע המים להתגורר
 אחר תאות רעות, ע"כ צריך להטותן
 ליראת שמים ולאהבת הבורא.

קדושת לוי, חנוכה - מים, רמזעלהשפע
 הנשפע והבורא יתברך, ואש
 מורה על הצמצום של השפע הנשפע
 מהבורא ב"ה, ורוח מורה על הממוצע בין
 שפע ובין הצמצום, ועפר מורה על כנסת
 ישראל המקבל השפע.

תולדות יעקב יוסף הוא שרה אות א -
 ארמ"ע הנק' "קרית ארבע"
 בפרודא.

שפתי צדיק וירא - אברהם ע"ה הפעיל
 כל ד' יסודות שלו לשרת

ה', וכו', יסוד האש הוא בחינת
 יראת ה', וכו', ויסוד הרוח הוא בחינת
 דיבור ואמירה, וכו', יסוד העפר, בחינת
 ענוה.

בת עין - תצוה - ונגד בחינת אש מים
 רוח הנ"ל, יש בישראל ג' חבינות,
 כהן לוי ישראל עיין ת"ז בסופו ת' ג', קמ

דברי חיים תולדות - בכל קיום העולם
 הוא בד' יסודות, אש רוח מים
 עפר, ואך עיקרו הוא אש רוח מים
 כמבואר בספר יצירה וכו', ויותר מזה
 מבואר בספר אמת ושלוש דעיקר שני
 היסודות מים ואש, באור הוא רק חיבור
 משניהם לב חם ולח (□ בעומק זהו רק
 בענף, אולם בשורש הוא שור שלכל
 כמ"ש בספ"י שמות - רוח, חסד לאברהם,
 דרוש על שה"ש - אש הוא הלב, רוח הוא
 הבל הלב, מים הוא השכל.

מגן אברהם וירא ושמה - אמה ר"ת,
 רוח, אש, מים, הרי הארץ, עפר.
 ועיי"ש פרשת וירא. ולך לך.

מגן אברהם מקץ - ושלשה יסודות אש
 רוח מים המה בעלי תנוע"ה חוץ
 מיסוד העפר שאינו בעל תנועה שהוא
 גוש עפר כאבן דומם.

מקורות ארבעת יסודות

כה

מעשי ה', בראשית פ"ד - כי המחנות ההם (בעילום העליון) שמם העצמי הוא, לעליון שבהם אש ולפני רוח ל"ש מים ול"ד ארץ, וע"ש זה כאשר ברא הקב"ה עוה"ז בד' יסודות השאל ליהם השמות וקרא ליסוד העליון אש, ולשני רוח, ולג' מים, ולד' ארץ.

שארית נתן - ישנם ד' דרכים לביעור חמץ כנגד ד' יסודות וכו', שריפה באש, מפזר וזורר לרוח, רוח. מטיל לים, מים. ועפר, חמץ שנפלה עליו מפולת הרי הוא כמוער אך אין לעשות כן לכתחילה (רש"י ו ע"א) כי העפר החלש ביותר מד' יסודות.

רמב"ן אחרי מות יז-ז. שדים נבראו משני יסודות בלבד אש ורוח עיי"ש ולכן הם קלים ונעים ברוח.

תורת חיים חולין קכז ע"א - מה שם ד' סוגי חיות כנגד ארמ"ע, גדלות ביבשה עפר, במים, מים, אור, רוח, אש, אש, עיי"ש.

אורחות חיים חמץ ומצה, אותק' - והר' אשר ז"ל כתב טעם לדבר, כי כל הבריות הם מד' יסודות אש ומים רוח ועפר, והמים גם כן מד' יסודות אלא

להשי"ת. אש - הפיל עצמו ברצון לכבשן אור כשדים לקדש ש"ש. רוח - כמבואר במשנה, רוח נמוכה - מים, יוקח נא מעט מים, וכו', עפר, ואנוכי עפר ואפר. ועיין בספר קול מבשר, תב"א.

רבינו בחיי משפטים, כד, י - וע"ד הקבלה: "כמעשה לבנת הספיר", ידוע אצל חכמי המרכבה, כי כסא הכבוד מיוסד מג' יסודות, אש, רוח, מים, שהם נאצלים מג' מדות, חסד, דין, רחמים, והם ג' מראות ולבן, אודם, תכלת. ותן אל לבך כי הזכיר לבנת על מראה הלובן, וספיר על מראה האודם, וכעצם השמים על מראה התכלת.

רבינו בחיי שמיני, יא, ב - התחיל מיסוד העפר, דע"כ, זאת החיה אשר תאכלו מכל הבהמה אשר על הארץ וכו', מיסוד העפר. ובפרשה השניה הזכיר יסוד המים, ובאר הדגים המותרים והאסורים, ואמר (פ"ט) את זה תאכלו מכל אשר במים. ובפרשה השלישית באר בריות הרוח שהן העופות וכו'. ובפרשה הרביעית רמז על יסוד האש וכו', והצד למינהו, והצב שני מינים האחד שמו ערוד והשני שמו סלמנד"א, וכו', והיא חיה מתולדות האש, בתנור שנתחמם ז' שנים רצופים יום ולילה.

בלבני משכן אבנה

ש' הוא צירוף ג' גוים המורה על קוי אש מים רוח ועיין סודי רפיי (ח"א אות א) מ"ש אש לה ג' ענפים, וגם ש' נוצר אש שיש בו ג', שלהבת ועשן וחום וגחלת, ואין אש בלא רוח מנופחים בו לכך שם א' (רוח) עם ש', אש. וכו', ושי"ן לשון שינוי, כי אש שמים משתנה שאוכלת מים (ועיין תורת המגיד תהלים ד"ה שמעתי שמים נבראו מאש ומים לבד) ועיין ליקוטי מוה"ר תנינא, תורה פג

תניא איגרת הקודש פ"כ ד"ה איהו. מדרגות וצחים שהן בחינת עפר, מים, אש, רוח ומשמע שחי - אש, ומדבר רוח). וכן כתב לקוטי תורה שלח, ובחינת יסוד האש הוא בחינת החי.

ליקוט מהרי"ל בא, ד"ה יתנצלו. ארבע יסודות יש, מים אש רוח עפר, ויסוד המים היא היותר רוחני כל היסודות. (והבן שבסוד אמש, רוח, רוחני מכולם. ובסוד מאש, מים רוחני מכולם, והסוד, ובאו"ח, אש רוחני מכולם ועיין לעיל) והדגים שהם רק יסוד המים והוא רוחני מאוד, לא טעון תיקון כלל, ולכך אינו טעון שחיטה.

ליקוטי מוהר"ן תורה ח - כי יש ד' יסודות ארמ"ע, ולמעלה בשורשם ה' ב' אותיות הוי"ה, ולמטה הם מעורבים טוב ורע והצדיק הגמור שהבדיל והפריש הרע מן הטוב לגמרי עד שלא נשאר לו

שיסוד המים רבה עליהם (והיינו שכל יסוד כלול מארמ"ע בפרטות אלא שיסודו גובר בפרטות).

חובות הלבבות, שער היחוד פ"ו - כל בעלי חיים וצמחים יש בהם ארמ"ע, עיי"ש. ועיין כד הקמח ערך נחמו.

ספר השם - הכל תלויים בב' דברים, ארמ"ע, וכולן נקראו יחד. ועיין ליקוט חדש, בריאת העולם והאדם אות לא.

תורת המגיד - וירא - שהאפר הוא מהותו ועצמותו של העץ הנשרף שהיה מורכב מד' יסודות, אש, רוח, מים, וג' יסודות אש מים רוח חלפו והלכו להם וכלו בעשן המתהון מהרכבתן כנודע, ויסוד הד' שהיה בעץ שהוא העפר שב... היורד למטה, ואין האש שולטת בו הוא הנשאר קיים והוא העפר. ועיין תנות, איגרת הקודש, פט"ו. וכן שם משמואל שמיני תרע"ו.

תורת המגיד שבת שובה - כי הג' יסודות אשר רוח מים מתנועים, כי האש הוא שלהבת עליונה, ויסוד העפר הוא מונח במקום אחד. ועיי"ש עקב ד"ה שמלתך ושם תהלים ד"ה אודה - כי אות

כי ד' מדרגות בם, דצח"ם בעולם השפל, והחמשית הם העליונים, וכן ד' יסודות, ארמ"ע ושמים בשם חמישי. וכן ד' נפשות נרנ"ח, והחמשית יחידה. ועיין שיחת מלאכי השרת כ"ד, ד"ה והיבוא רהדברים.

הכתב והקבלה - בלק, כג, יט - כ' בארבע יסודות ארמ"ע נולדים פחיתות באדם וכמ"ש בעלי הרמז אויבי איש אנשי ביתו, והם יסודותיו והרכבת גופו.

חתם סופר - שו"ת סימן כו - ד' יסודות ארמ"ע, ולהם ד' טבעים מסימנים חלקי, חם, לח, קר, יבש וכו'. וכל אשר תעלה מעלך מדרגה אחר מדרגה הרי הוא מתדקדק יותר עיי"ש שאש דק מן האויר הוא שהוא תחתון בגוף בנין הארץ השוקדור, עי' סימן תל"ג.

שו"ת תורה לשמה. בענין סדר ארמ"ע - נמצא סדר זה של ארמ"ע הוא בעוה"ז, אך למעלה הם מאר"ע שהם רוב חות"ם [וכבר נתבאר לעיל בהרחבה].

שפת אמת וארא - תרנ"ח, הרוח היא בחינת קול ודיבור, רוח ממללא, ואבי ומים הוא דחילו ורחימו שהם במחשבה, ועפר הוא במעשה.

שם רע מאחד מד' יסודות הנ"ל שהם כלל המדות כנודע וכשהוא בבחינה זו מותר להתגרות ברשעים, ועיין ליקוטי תנינא תורה ב', כי עיקר הרפואה היא ע"י התמזגות היסודות, כי יש ד' יסודות אש מים רוח עפר, וצריך לזה חכם גדול שידע למזג היסודות שיש בכל אחד מן העשבים וכו', וע"י פגם אמונה שע"ז נפגם בחינת ד' יסודות, כי כולם מתעלין ע"י עפר שהיא מאנא בכולהו. ועיי"ש תורה ס"ו - כי האדם נתהווה מד' יסודות, ארמ"ע, וכל אלו ד' יסודות נמשכין מיסוד הפשוט (איך) שהוא בחינת הצדיק, בחינת צדיק יסוד עולם, שהצדיק הוא בחינת יסוד פשוט שממנו נמשכין כל הד' יסודות בבחינת ונהר יוצא מעדן להשקות את הגן ומשם יפרד והיה לארבעה ראשים, נהר יוצא מעדן, זה בחינת צדיק יסוד עולם, בחינת יסוד פשוט, אשר משם יפרד והיה בד' יסודות שהם בחינת ארבעה ראשים.

צבי צדיק - אור זרוע לצדיק, בי"ת רבת יסודות, והיסודות, מים ועפר קרים לכן טבעם נוטה למטה, אבל אש רוח שטבעם חמה נוטים למעלה למקורן. ועיין מחשבות ארוץ אות א - הקבלת ד' ראשי שנים לארמ"ע.

ע' צדיק - קומץ המנחה ח"ב אות ע"ז -

בלבני משכן אבנה

שליטתו ע"י משה.

אלשי"ך שמות לא, וד"ה ויתן - להצטייר

צורת הולד במעי אמו מהטיפה צריך מ' יום, כך להתהפך החומר אל איכות זולתו הוא הרוחניות צריך מ' יום, וכו', ארבעה עשרות כנגד ארבעה יסודות. ועיי"ש כי תשא לב ד"ה ויקח, שלכך נעשה בלוחות שנתנו למ' יום ד' דברים, שרף באש, טחן בעפר, זרה לרוח, והשקה מהם כמים, עיי"ש. ומעין כך בסוטה, עיי"ש עקב פ"ט וד"ה ואת - שהיתה הכוונה בהשקאה זו להשליט אותה בכל ארבע יסודות, ע"כ עשה בו מעין הסוטה שהיתה בהשקאה, מיסוד המים ממימי הכיור, ומיסוד הארץ המשכן, ומכח האש שמו ית' שהוא שאש אוכלת אש היא למעלה מיסוד האש, ומיסוד הרוח רוח טומאה, נ"ח הנעשה כאן.

תורה אור, ויצא 0- כי הקול כלול אש רוח מים (כמ"ש בזוה"ק) רוח הוא עיקר התפשטות הבל הלב, ומים היינו לחלוחית הריאה, ואש הוא המחלק את הקול להיות ההפסד להתחלק בה' מוצאות הפה, כלי הדיבור. ושם פרשת ויחי - הנה בקול עצמו יש ג' בחינות, אש

שם משמואל צו, תצוה - ידוע שיש בכל נמצא ד' ענינים, הן בעולם, הן בשנה, והן בנפש, בעולם ד' יסודות ארמ"ע, בשנה, שבת, ויו"ט, ור"ת, וימי החול, בנפש גוף ונפש ושכל וצלם אלקים

משם הגר"ח זוננפלד - בכל אחד יש אש - תנור, עפר - קמת, מים שנילוש בו. ומה שטופח הוה רוח, אולם במצה חסר רוח, ולכך עונים עליו דברים הרבה - רוח ממלא.

אלשי"ך בראשית פ"א, ויאמר כי הנה אין בריה שאין בה ארבע יסודות, כי אם השממשים הם עפר ומים ועיי"ש ד"ה ויצר".

אלשי"ך בראשית פ"ג ד"ה ויקרא - כי הנה תחלת היא היתה אם כל חי ראויה להקרא חיה, אך עתה היא אם כל מת, שבעבורה כולם ימותו וישוכו אל עפר כל הארבע יסודות, ע"כ חסרון הארבע יסודות יחסרו מהיו"ד של חיה, ותשאר וי"ו וע"כ תקרא חוה.

אלשי"ך שמות וארא פ"ט ד"ה ויאמר - דשני יסודות התחתונים מים ועפר ע"י אהרן וכו'. אמנם השני יסודות עליונים, רוח ואש, הורה הוא יתברך

מקורות ארבעת יסודות

כט

וכשגוברין החטא נעשה ממנו אשם
(וכאשר נישקן נהנהו לא אמ"ש וכד').

אוצר החיים אמור - שאי אפשר לנקודה
פחות מתלת, ואש תוך סוף, חניא
שינעא שבילא, אש מים רוח.

זוהר חי בראשית כד ע"א - תורה, מצוה,
אהבה, יראה, שופפון (גימ') אש,
מים, רוח, עפר, יהו"ה - ועיי"ש ח, ע"א
- ואתם הדבקים בהוי"ה אלהיכם חיים
כולכם היום, וספר מים, אש, רוח, הוי"ה.
ועיי"ש כז, ע"א.

זוהר חי בראשית לך ע"א - ושלש אמות
הם יסודות, מים אש רוח, כי
היסוד העפר לא נרשם ולא נתגלה עד
המלכות בסוד מנצפ"ך.

זוהר חי לו ע"ב - אש - קדוש לתורה
ולתפלה, מים - תענוגים להתנעג
על ה' בנועם אור עליון, רוח - רוח ה'
דיברה. עפר - עפרות זהב, יראה אמיתית.
ועיין שם פא, ע"ב. ועיין עוד היכל ברכה
מטות, ואתחנן, אוצר חיים, צו, זוהר חי
בראשית ח, ע"א.

שומר אמונים, מאמר השגחה פרטית
פי"ט - ורבותינו הקדומים בכל

ומים שהם ב' הפכים, ובחינת רוח הוא
המחברם. ועיי"ש בלקוטי תורה אחרי
מות, וכן קדושים.

ליקוטי תורה במדבר - לעת"ל תהיה
בחינת ארץ (עפר) למעלה מבחינת
מים ולא תצטרך לקבל מבחינת מים, וזהו
נקבה תסובב גבר, ועד"ז בחינת אש תהיה
למעלה מבחינת רוח, ועיין בעץ חיים
שער א"א פ"ב.

לקו ליקוטי תורה חקת - גוף הבעל חי
ג"כ כלול מד' יסודות ארמ"ע, אך
רוב בנין הגוף הוא מן העפר, ולכן נאמר
לאדם ואל עפר תשוב.

לקו ליקוטי תורה, שה"ש - אש ממטה
למעלה בחינת עבודה, ומים
הוא חסד וצדקה להחיות רוח שפלים
מלמעלה למטה, והבחינת הממוצעת היא
התורה - רוח.

דרך מצותיך, בסופה למצות טומאת
מצורע - ג' יסודות אש רוח מים
שמתחת לרקיע המקיפים את כדור הארץ
הם ג"כ מבחינת עיגולים.

אוצר החיים ויקרא - בכל מקום שנאמר
אשם שיסודו אש רוח מים,

בלבני משכן אבנה

מהתני מהאדם רוח).

משנת חסידים - מסכת עשיה גופנית
פ"א - ומשומרי האופנים נתהוו

ד' יסודות הידועים כל אחד וחומש פשוט הנקרא כיולי ואז נקראו תהו, ומחמרם זה נושך הארבע מדות אדומה ירוקה לבנה ושחורה, וכשקבלו הצורה מחומר האופנים נקראו בהו, ומהטוב שבצורתם זו נמשך ד' אבות המדות שבאדם הטובות, שהם כנגד ד' אותיות הוי"ה, והד' רעות שהם כנגד ד' קליפות הם נמשכים מהרע שבה, לכל אחד מהם יש לו שורש בעולם העליון, האש העליון שמרע שבו נמשך מדת הגאווה והכעס, ותולדותיה שהם הקפדנות ובקשת השררה והכבוד והשנאה לגדול ממנו הוא באצילות, והאור שמהרע שבו נמשך שיחה בטלה וד' תולדותיהם שהם החנפנות והשקרנות ולשה"ר וגילוי שבחיו לבריות הוא בבריאה, והמים שמהרע שבו נושך מדות תאות בתענוגים וכ' תולדתה שהם חמדת מה שאינו שלו, והקנאה הוא ביצירה, והעפר שמהרע שבו נמשך מדת העצבות ותולדתה שהיא העצלות בעניני העוה"ב להשגת קניני עוה"ז הוא בעפר ומהטוב שבכל אחד מארבעתם נמשך המדה ה טובה שכנגדה ברע ותולדותיה. ועיין שערי קדושה.

מה שהסתכלו לא ראו רק ד' אותיות הוי"ה נגד עיניהם, שמהם נמשך ד' יסודות ארמ"ע המחיה כל מה שבעולם.

ליקוטי הלכות או"ח, הלכות פסח, כ"ט - כי יש ד' עולמות אבי"ע, ושרשם ארבע אותיות הוי"ה, שהם בחינת ד' שמות, ע"כ. רי"ג מ"ה וב"ן, בחינת שנת א', ומהם נמשכים ארבע יסודות ארמ"ע, שהם בחינת בצח"ם, שכנגד זה הם ד' חלקי תפלה. ועיי"ש הלכות תולעים ה"ד. ערלה ה"ה, מצרנות ה"ד, פריקה וטעימה ה"ד נזקי ממון ה"א.

ליקוטי הלכות א"ד שחיטה כ"ה - נמצא שורש רוח מים הם כנגד השלשה מוחין, ועפר הוא כנגד אמונה, מלכות ג' אבות - דוד).

ליקוטי הלכות א"ד הלכות חדש, כ"ג-כי עיקר התחברות הארבעה יסודות הוא ע"י צומת, כי קצח"ם, שהם בחינת ארמ"ע, והם כנגד ד' אותיות השם הקדוש, נמצא שצומת הוא כנגד וי"ו עצמם והוי"ו הוא המחבר כל האותיות ביחד כנודע.

ליקוטי הלכות חו"מ, הלכות גזילה ואבידה ה"ה - כי גדר האדם הוא המדבר והוא כנגד יסוד האש (והוזכר לעיל

- גוף.

גר"א שנות אליהו ברכות ט ע"ב - ד'
 יסודות ושנים, לכן נאמר ה'
 דברים, שהזיקין כוכב שביט בשמים,
 וזוועות בארץ, ברקים, אש, ועמים ענני
 מים, רוחות רוח.

גר"א ליקוטי הגר"א אב', כ, א - קר
 בחסד, מים, חם בגבורה, אש, לא
 בת"ת, רוח, וידעו מלכות, עפר.

גר"א היכלות פקודי כז, ע"ב - ד' חיות
 כנגד ד' יסודות.

גר"א אדר"א ישעי ב, יט - חנה ממנה
 אש ואויר, לבנה ממנה מים ועפר

גר"א סוף תיקוני זוהר, תליתאה, קסד,
 ב - תאוה ביסוד המים, דבור
 ברוח, כעס באש, עצלות בעפר, ועיין
 ביאורי אגדות ב"ק טו ע"ב - מים משם
 העצלות. אש תאוה, רוח תורה, עפר עול
 מלכות שמים.

גר"א - פירוש לאורי וישעי - יסודות
 הם חמשה ארמ"ע ושמים הה'
 הוא עצם השמים לטוהר. ועיין בפירשו
 משלי (כב, ה).

סגר"א - סי"י, ע"ב - אמ"ש - ברוח פיו
 כל צבאם, הוא רוח היוצא בגרון,
 אח"כ בחיך מתחלק לרוח מים אש וכו'.
 יצאו מבוצינא דקבינותא, ולכך יצאו
 האש למעלה ואח"כ אויר ואח"כ מים,
 אבל בסטרא דחסד יצאו מים קודם. והוא
 מקור לדברי הלש"ם בדע"ה. ועיין גר"א
 תיקון סט, קכב ע"ג, ושם ט, ב שהכל כפי
 צרופי הוי"ה, ולכך יש את כל האופנים.
 וראיו אדות ב"ק טו ע"ב, כתב שבעוה"ז
 מוח למטר מבטל

גר"א - תנ"ח, יט ע"ג - עיקרן ג', כי
 עפר מורכב מהג' (והבן, שיש
 הבחנה ששורש העפר פנים, לשלג אמר
 הוי ארץ, ויש הבחנה ששורשו באש, אפר
 - עפר, ויש הבחנה ששורשו ברוח, בסוד
 דבר והיפוכו.

גר"א הלכות פקודי לא ע"ג - בעליונים
 אש ומים, בתחתונים רוח ועפר.
 גע - מים, גיהנם אש, ואין להם דעת
 גמורה עיין חמדה גנוזה מעלי א, ו.
 משא"כ בין עפר ורוח יש דעת וזהו רוח

שאלה

מים - תענוג: נגלה ברחיצה של מים ולא בשתיה, בשתיה נגלה חיות - רויה. ברחיצה תענוג. ולכך נאסר רחיצה ביום הכיפורים, מפני עונג שבה. וכן אמרו במפורש (תענית, יב, ע"ב) אית בהו תענוג - רחיצה.

עפר - עיצוב: אין עיצוב גמור באש ורוח, אלא בעפר, וכן במים שנקפאו, והוא שורש העפר, כמ"ש בספר יצירה (פ"א, מ"ב) שלג ונעשה עפר, שנאמר כי שלג יאמר הוי ארץ. וז"ל פירוש ר"י ברצלוני שם, נמצאת האדמה נבראת מזו האבן המוקפאת לשלג, עכ"ל. וכן בגופו של אדם שנברא מן העפר, אמרו (שבת, קמז, ע"א) "מעצבין" את הקטן.

רוח - תנועה: כתבהאברבנאל (בראשית, פ"א, פסוק כז) וז"ל, הרוח החיוני בתנועה והרגש, ומושבו באמצע הגוף - הב מתנועע תמיד, נותן החיות התנועה לכל אברי הגוף, עכ"ל. ועיין זוה"ק (תיקונים, קח, ע"א).

בספר דע את נפשך, נתבאר שהאש מכלה, מים זה חיות ותענוג, עפר מעצב, ורוח זו תנועה. מה הם המקורות לכך?

תשובה:

המקורות רבים מספור, ואזכיר מעט בס"ד.

וזאת מלבד מבשרי אחזה אל'ה שהוא כך.

אש - מכלה: יומא, כא, ע"ב - אש אוכלת - מכלה. ויעוין בהרחבה במגן אבות לרשב"ץ (פ"ד, המיוחד לתחיית המתים). וברמב"ן (שער הגמול, אות קכ"א). ובמהר"ל (נצח ישראל, פרק כ"ה). ובראב"ד (ספר יצירה, פ"א, מ"ב).

מים - חיות: בפיוט לשמיני עזרת, תפלת גשם, ד"ה אקשתה, נאמר "אין חיות בלי מים". וכן כתב בבית עולמים (דף קלט, ע"א, ד"ה תאנא) וז"ל, וכל חיות העולם ע"י מים, עכ"ל. וכן באור תורה (אות כ"ט). וכן בכך יהוידע (חולין, כז, ע"ב). ולכך בשורשם נקראים מים חיים.